

Reactie van Bond Beter Leefmilieu op de consultatie van de VREG van 3/12/2019 inzake actieve afnemers, zelfverbruik van hernieuwbare energie en energiegemeenschappen

Context

De omzetting van de Europese richtlijnen met betrekking tot actieve afnemers, (collectief) zelfverbruik van hernieuwbare energie en energiegemeenschappen, biedt grote opportuniteiten om de burgers actief te laten participeren in de energietransitie. Onder andere door een ambitieuze omzetting van deze wetgeving, kan de Vlaamse regelgever er voor zorgen dat energiebesparing, hernieuwbare energie en de daarmee samenhangende nood aan flexibiliteit een vlucht vooruit nemen. Het biedt de kans aan de Vlaamse beleidsmakers om een enthousiasmerend verhaal te schrijven. We hopen dan ook dat deze kans met beide handen gegrepen wordt.

- Energiegemeenschappen kunnen meehelpen aan het bouwen aan een maatschappelijk draagvlak en privaat kapitaal (spaargeld van burgers) mobiliseren om te investeren in de energietransitie. Burgers zullen hierbij niet alleen de lasten, maar ook de lusten kunnen dragen van het energiebeleid door de winsten te laten terugvloeien naar de lokale gemeenschap. Dit kan ook een bijdrage leveren aan de strijd tegen energie-armoede.
- De Europese wetgeving kan helpen om toepassingen zoals zonnedelen te ontwikkelen, en zo het grote onbenutte potentieel aan dakoppervlakten mee valoriseren.
- Terwijl het beleid en de tariefzetting vandaag de focus leggen op de verhoging van het individuele zelfverbruik achter de teller, is het in het licht van het systeemevenwicht en de maatschappelijke kostenefficiëntie vaak aangewezen om ruimer te kijken. De Europese Richtlijnen bieden ook hiervoor een kader.

VREG consultatie

Bond Beter Leefmilieu waardeert de mogelijkheid om te reageren op deze VREG consultatie, wat voornamelijk een technisch consultatiedocument is. We begrijpen dat de VREG dit doet

vanuit haar adviserende rol. Het is echter onduidelijk hoe deze VREG consultatie zich verhoudt tot het traject bij de beleidsmakers en het Departement Omgeving, bevoegd voor het omzetten van de desbetreffende richtlijnen. We vragen dan ook afstemming tussen de regulator en het beleid. Daarbij lijkt het ons logisch dat de beleidsmaker de krijtlijnen zet en de beleidskeuzes maakt, en dat de regulator daar in het kader van haar regulatoire bevoegdheden op verder bouwt.

We vragen in de eerste plaats een duidelijk kader en visie vanuit het beleid. Wat wil Vlaanderen met de omzetting van de richtlijnen juist bereiken? Welke rol en meerwaarde ziet ze voor de actieve energieconsumenten en energiegemeenschappen? In hoeverre kunnen deze helpen voor een versnelling van de broodnodige groei van energiebesparing, hernieuwbare energie en flexibiliteit? Welke drempels zijn er vandaag voor actieve consumenten en energiegemeenschappen? Hoe kan hieraan tegemoet gekomen worden voor specifieke cases (zoals bvb het gebrek aan de mogelijkheden van zonnedelen, het plaatsen van zonnepanelen op appartementsgebouwen, op huurwoningen, werken aan een collectief netevenwicht en niet enkel evenwicht achter de meter, ...)? Hoe kunnen we deze meerwaarde maximaal valoriseren en een businesscase voor deze (nieuwe) concepten garanderen? Deze - en andere- vragen moeten op voorhand duidelijk beantwoord worden, alvorens de discussie kan gevoerd worden over de bijgaande zeer specifieke omzettingsvoorstellen van de VREG.

Ook binnen de andere gewesten lopen discussies over de omzetting van deze Europese richtlijnen. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat ook met deze beleidsniveaus informatie wordt uitgewisseld en waar mogelijk afgestemd.

Specifieke opmerkingen

Rol digitale meters versneld uit

Om als burger te kunnen deelnemen aan de energiemarkt als (collectieve) actieve afnemer of om mee te stappen in een energiegemeenschap, heb je de facto een digitale meter nodig. Volgens het huidige tempo zal het 15 jaar duren voor elke Vlaming een digitale meter heeft.

In de eerste plaats zijn we vragende partij voor een versnelde uitrol van digitale meters, zoals ook voorzien in het regeerakkoord. In het bijzonder vragen we bijvoorbeeld om minstens te voorzien dat alle wooneenheden van een appartementsgebouw een digitale meter krijgen, als toch langsgedaan wordt in dat gebouw in het kader van de prioritaire uitrol.

Daarnaast vragen we dat burgers die niet over een digitale meter beschikken, maar die toch actief willen worden op de energiemarkt (als (collectieve) actieve consument of in een

energiegemeenschap), de mogelijkheid krijgen om kosteloos een digitale meter aan te vragen.

Zorg voor een goed faciliterend kader en voldoende (financiële) incentives

De Europese wetgeving vraagt expliciet om een faciliterend kader te voorzien voor hernieuwbare energiegemeenschappen. De VREG haalt in haar nota aan dat het hier voornamelijk gaat over "aanwijzingen" of "randvoorwaarden", en dat deze niet als zodanig letterlijk moeten worden omgezet in regelgeving. Desalniettemin vragen we aan de overheid om een duidelijk faciliterend kader te verankeren¹, dat niet strikt beperkt is tot de hernieuwbare energiegemeenschappen en dat minstens rekening houdt met volgende elementen.

- *Breng de drempels in kaart en zorg dat deze worden weggewerkt*: In de eerste plaats moeten drempels voor zelfverbruikers en voor (hernieuwbare) energiegemeenschappen worden weggewerkt. Om dat mogelijk te maken, is een oplijsting van (potentiële) drempels noodzakelijk². Dit zowel vanuit het oogpunt van de overheid (beleidskeuzes) als vanuit de regulator (tarieven) en dit voor verschillende "cases" (verschillende vormen van (collectieve) actieve consumenten en energiegemeenschappen).
- *Zorg voor voldoende (financiële) incentives*: actieve consumenten (zij het individueel dan wel collectief of in een energiegemeenschap) moeten worden ondersteund om het voortouw te nemen in de energietransitie. Hierbij moeten niet alleen financiële drempels worden weggewerkt, maar moeten ook verschillende opties van financiële incentives ten opzichte van elkaar worden afgewogen (zoals specifieke ondersteuning via steun voor hernieuwbare energie - al dan niet via tendering, vergoeding via netondersteunende diensten, ...). Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de mogelijke voordelen van een energiegemeenschap voor het net (kostenreflectiviteit), in het bijzonder in relatie met de discussies over het capaciteitstarief³. In die zin ondersteunen we de voorafname van de VREG niet, dat sowieso enkel via de commodity prijzen financiële incentives kunnen gegeven worden. Wel ondersteunen we het principe van een billijke bijdrage aan de financiering van de energie- en de klimaattransitie en de netinfrastructuur.
- *Zorg voor voldoende expertise en ondersteuning op het terrein en betrek kwetsbare gezinnen*: de Europese wetgever vraagt om voldoende informatie, begeleiding en opleiding te voorzien voor actieve consumenten en (hernieuwbare) energiegemeenschappen en hun toegang tot informatie en financiering te

¹ Minstens dient dit te worden opgenomen in het Vlaams energie- en klimaatplan (zie art 21§6, art 22§5, wat nu niet het geval is)

² Zoals ook specifiek gevraagd in artikel 21§6 en 22§3 van de Hernieuwbare energierichtlijn.

³ Zie in die zin ook Art.22§4 d) van de Hernieuwbare energierichtlijn.

vergemakkelijken. Daarbij moet er specifieke aandacht gaan naar de rol voor lokale besturen (oa link met de Covenant of Mayors), die ook deel kunnen uitmaken van energiegemeenschappen, en die in het bijzonder ook een rol kunnen spelen in het toegankelijk maken van zelfverbruik van hernieuwbare energie voor kwetsbare huishoudens. Bond Beter Leefmilieu kan en wil hierin als organisatie die ervaring heeft met voorlopers in de energietransitie (oa via ecobouwers en onze werking met lokale besturen) zeker ook haar rol opnemen.

Antwoorden op de vragen van de VREG

De vragen in de consultatienota van de VREG zijn vaak van zeer technische aard. Zonder in detail op alle vragen in te gaan, wensen we een aantal kanttekeningen mee te geven. Het basisuitgangspunt blijft daarbij dat alle belemmeringen die een energietransitie in de weg kunnen staan, moeten weggewerkt worden en dat - door een actieve betrokkenheid en de erkenning van de volwaardige rol van burgers - een versnelling van de groei van energiebesparing, hernieuwbare energie en flexibiliteit moet gefaciliteerd worden. Een oplijsting van drempels voor verschillende cases (zie ook hoger) moet duidelijk maken welk begrip/instrument/maatregel voor welke cases een oplossing kan bieden. Door de complexiteit van de regelgeving, is het op dit moment vaak moeilijk te beoordelen of en wie waarvoor uit de boot zou vallen met de voorgestelde (abstracte) begripsafbakeningen. Met deze opmerkingen in het achterhoofd, geven we in wat volgt een aantal specifieke bedenkingen mee op basis van de vragen uit de VREG consultatie.

- *De vereiste dat alle afnemers die deel uitmaken van een groep gezamenlijk actieve afnemers in hetzelfde gebouw of appartementsgebouw gevestigd dienen te zijn, lijkt aanleiding te kunnen geven tot interpretatieproblemen. Zou de invoering van definities van "gebouw" en "appartementsgebouw" in het Energiedecreet hieraan kunnen verhelpen? Of is het eerder aangewezen om voor de geografische afbakening van gezamenlijk actieve afnemers aan te knopen bij reeds bestaande concepten, zoals het begrip "eigen site" in art. 1.1.3, punt 30°/1 Energiedecreet en/of het kadastrale percelenplan*

Een te strikte afbakening van het begrip "collectieve zelfverbruikers" lijkt ons niet wenselijk. In het bijzonder vragen we dat ook de - sterk opkomende vorm- van collectieve woonvormen zeker niet uit de boot vallen. Eventueel kan ook gedacht worden aan een verbreding tot een welbepaald afgebakend geografisch afgebakend gebied (woningblok, wijk, bedrijventerrein, ...).

We lezen deze vraag ook samen met de volgende:

- *Zijn er redenen om, bij de omzetting van de richtlijnbevestigingen m.b.t. (hernieuwbare) energiegemeenschappen, aan samenwerkingsverbanden die niet*

voldoen aan alle criteria die de EU-richtlijnen stellen aan (hernieuwbare) energiegemeenschappen, toch bepaalde gelijkaardige rechten toe te kennen? Aan welk type samenwerkingsverbanden en aan welke precieze rechten kan daarbij worden gedacht?

Er mag niet uit het oog verloren worden dat de introductie van het begrip van energiegemeenschappen in de eerste plaats een "governance" gegeven is, waarbij de geest van de Europese wetgeving is om een ruimte te creëren voor burgerparticipatie en burgers een centrale plaats te geven in de energietransitie met een milieu en socio-economische meerwaardecreatie als doelstelling. Daarom moet in elk geval gegarandeerd worden dat de rol en het zeggenschap van de burgers centraal staat in de energiegemeenschappen, dat niet het maken van winst centraal staat, dat deelnemende bedrijven geen energiebedrijven zijn, en dat er een open structuur is.

Zoals hoger aangegeven, moeten alle drempels die voorlopers op het vlak van de energietransitie in de weg staan weggewerkt worden. Daarbij moet er oog zijn voor de potentiële bijdrage van alle types afnemers (in casu ook bedrijven, die bijvoorbeeld hun dak kunnen ter beschikking stellen voor zonnepanelen, aan vraagbeheer kunnen doen of restwarmte uitwisselen). De vraag is echter of dit noodzakelijkerwijs via een verbreding van het begrip van een (hernieuwbare) energiegemeenschap moet gebeuren. Een duidelijke oplijsting van de drempels voor verschillende cases (zie hoger) moet duidelijk maken via welke weg bepaalde drempels al dan niet kunnen beslecht worden, en hoe dit op zo een heldere en eenvoudig mogelijke manier kan gebeuren.

- *Welke voor- en nadelen zouden er verbonden zijn aan een concretisering van het nabijheidsvereiste op basis van de gemeentegrenzen en/of een straal, zoals hierboven voorgesteld? Zijn nog andere parameters denkbaar/wenselijk om het nabijheidsvereiste te concretiseren? Dient er bij afbakening van het nabijheidsvereiste te concretiseren? Dient er bij de afbakening van het nabijheidsvereiste ook rekening te worden gehouden met de netgebieden van de distributienetbeheerders?*

Het voorstel van de VREG om de nabijheidsvereiste in te stellen op basis van gemeentegrenzen lijkt ons niet wenselijk. Niet in het minst omdat er geen directe relatie is tussen geografische grenzen en (technische) opportuniteiten voor een energiegemeenschap. Een piste zou kunnen zijn om de nabijheid te definiëren in functie van de activiteit en de daaraan gelinkte voordelen (bvb netevenwichten op lokaal niveau achter de transfokast; voor een warmtenet, minstens de reikwijdte van dit warmtenet,....).

- *Zijn er naast de hierboven geïdentificeerde voor- en nadelen nog andere redenen denkbaar die pleiten voor het wel/niet voorzien van de mogelijkheid dat (hernieuwbare) energiegemeenschappen het net binnen de gemeenschap zelf beheren?*

We stellen voor om de mogelijkheid open te laten om als (hernieuwbare) energiegemeenschap het net zelf te beheren, op voorwaarde dat de energiegemeenschap solidair bijdraagt aan de financiering van het distributienet (en de openbare dienstverplichtingen) waarop deze aangesloten wordt. De energiegemeenschap moet wel gehonoreerd worden voor de ondersteunende diensten (lokaal evenwicht) die het levert voor het distributienet.

In het bijzonder vragen we ons af of en hoe deze vragen van de VREG ook betrekking hebben op de uitbating van een warmtenet. Hiervoor is het wettelijk kader de facto zeer verschillend dan bij de uitbating van een elektriciteitsdistributienet. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat een energiegemeenschap een warmtenet zelf moet kunnen beheren (zoals vandaag bijvoorbeeld al het geval is bij de uitbating van een coöperatief warmtenet).

- *Gezien dit het best aansluit bij de herschikte Richtlijn HEB, voorziet ons omzettingsvoorstel enkel in de hierboven beschreven regeling voor zelfverbruik van 100% hernieuwbare energie, en dit per onbalansverrekeningsperiode. Daarnaast is het technisch echter ook mogelijk om zelfopgewekte hernieuwbare energie op te slaan – eventueel in combinatie met niet-hernieuwbare ("grijze") energie – en later te verbruiken. Moet daarvoor ook een regeling worden voorzien, geënt op de regeling voor zelfverbruik van 100% hernieuwbare energie, en zo ja: onder welke (bijkomende) voorwaarden?*

(Buurt)opslag moet in elk geval ook een mogelijke activiteit zijn voor een energiegemeenschap, de EU richtlijn stelt immers expliciet dat (hernieuwbare) energiegemeenschappen het recht hebben om (hernieuwbare) energie op te slaan en te verkopen. We vragen om een regeling voor te voorzien dat de opgeslagen elektriciteit maximaal is afgestemd op de hernieuwbare productie (en aanvullend evt is afgedekt met garanties van oorsprong).

Meer info

Sara Van Dyck, beleidsmedewerker energie, [REDACTED]